

Autoreferat

1. Imię i nazwisko

Dariusz Kaczor

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

1994 r. – mgr historii, Instytut Historii Uniwersytet Gdański

2000 r. – dr historii, Instytut Historii Uniwersytet Gdański, rozprawa doktorska pt.: *Przestępczość, wymiar sprawiedliwości i dyscyplinowanie społeczne w Gdańsku w XVI–XVIII wieku*, promotor: prof. dr hab. Andrzej Groth

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

1999–2000 r. – archiwista, Archiwum Państwowe w Gdańsku

2000–2001 r. – bibliotekarz, Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk

2001–2012 r. – adiunkt, Instytut Historii Uniwersytet Gdański

od 2012 r. – starszy wykładowca, Instytut Historii Uniwersytet Gdański

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2. ustawy a dnia 16 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Kultura sanitarna miast Prus Królewskich XVI–XVIII wieku

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

1. *Labor infamus – labor utilis. Funkcje kata w systemie utrzymywania czystości w wielkich miastach Prus Królewskich XVI–XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 53, 2005, s. 226–241.

2. *Rola kata w systemie utrzymywania czystości w Elblągu XVII–XVIII wieku*, „Rocznik Elbląski”, 20, 2006, s. 147–158.

3. *Sieć wodociągowa w Gdańsku XVI–XVIII wieku. Aspekty prawne i ekonomiczne*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 56, 2008, s. 325–341.

4. *Utrzymywanie czystości w wielkich miastach Prus Królewskich XVI–XVIII wieku. Studium z dziejów kultury sanitarnej w mieście nowożytnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2014, ss. 530.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Przedmiotem moich zainteresowań badawczych stała się w ostatnim czasie szeroko pojęta kultura sanitarna miast epoki nowożytnej. W badaniach prowadzonych w tym zakresie skoncentrowałem się na kwestiach związanych z utrzymywaniem czystości jako istotnym, a jednocześnie słabo dotychczas obecnym w historiografii (zarówno polskiej, jak i europejskiej) aspektem funkcjonowania organizmów miejskich XVI–XVIII wieku. Na obszar prowadzonych przeze mnie poszukiwań naukowych w tej mierze wybrałem (z racji wcześniejszych zainteresowań, a także z uwagi na potencjał demograficzny i funkcje gospodarcze) wielkie miasta Prus Królewskich (Gdańsk, Elbląg, Toruń).

W pierwszej kolejności zająłem się przeanalizowaniem roli miejskich katów w systemach utrzymywania czystości w miastach pruskich. Na barkach tych funkcjonariuszy miejskich, łączonych przede wszystkim w literaturze z realizacją wymiaru sprawiedliwości, spoczywał bowiem zwyczajowo obowiązek uprzątnięcia ulic. W rezultacie prowadzonych przeze mnie poszukiwań udało się ustalić dokładny zakres zadań powierzanych rakerzom w miastach Prus Królewskich XVI–XVIII wieku w kwestiach sanitarnych, a także uchwycić tendencje stopniowego zmniejszania się ich roli w tym procederze w miarę unowocześniania systemów utrzymywania czystości.

Drugim wątkiem podjętym przeze mnie w tym kontekście były kwestie związane z zaopatrywaniem miast w wodę. Należy wszakże zaznaczyć, że kwestie te łączą się jedynie pośrednio z utrzymywaniem czystości, bowiem ówczesnie sieć wodociągową traktowano raczej jako z jednej strony nowinkę techniczną zapewniającą luksus (bieżąca woda doprowadzana do poszczególnych parcel), z drugiej zaś znaczne usprawnienie w zakresie działania ochrony przeciwpożarowej w mieście. Skoncentrowałem się tu na badaniach nad siecią wodociągową Gdańska w XVI–XVIII wieku, eksplikując dwa związane z tym aspekty: 1) podstawy prawne funkcjonowania wodociągu, oraz 2) wymiar ekonomiczny przedsięwzięcia (koszty ponoszone przez miasto na budowę i naprawę systemu wodociągów, współfinansowanie wodociągów przez mieszczan, opłaty za korzystanie z bieżącej wody).

Ukoronowaniem poszukiwań badawczych w tym zakresie było opublikowanie odrębnej, obszernej monografii poświęconej problematyce utrzymywania czystości w wielkich miastach Prus Królewskich w XVI–XVIII wieku, która w sposób kompleksowy ujmuje realizowane przez władze miejskie, a także społeczność mieszczańską, zadania sanitarne. Monografia została oparta na obfitych, w dużej mierze niewykorzystywanych dotąd, częściowo także rozproszonych, rękopiśmiennych źródłach archiwalnych. Podstawową

bazę źródłową stanowiły tu: 1) akty normatywne władz miejskich (wilkierze miejskie, ordynacje, edykty i rozporządzenia, uchwały), wydawane w miastach pruskich z dużą częstotliwością i pozwalające na w miarę dokładne zrekonstruowanie podstaw prawnych funkcjonowania utrzymywania czystości; 2) recesy ordynków umożliwiające prześledzenie dyskusji zarówno nad ogólnymi założeniami systemów uprzątnia miast, jak i konkretnych rozwiązań szczegółowych kwestii, w tym również (nierzadko) interesujących projektów, które nie doczekały się realizacji; 3) rachunki miejskie (akta rachunkowe kamlarii) dające pogląd na źródła i charakter finansowania zadań sanitarnych, jak również koszty realizacji poszczególnych rozwiązań; 4) wszelkiego rodzaju akta sądowe (księgi burgrabiego, prezydującego i wiceprezydującego burmistrza, akta sądu wetowego).

Przedmiotem zainteresowań badawczych w ramach realizowanego projektu stały się wszelkiego rodzaju aspekty związane z potrzebami w zakresie utrzymywania czystości w wielkich miastach pruskich doby nowożytnej. Przeanalizowane zostały tu następujące zagadnienia:

1) Ogólne i szczegółowe założenia polityki sanitarnej władz miejskich Gdańska, Elbląga i Torunia, wynikających z zasad *Gute Policey* (aktywność legislacyjna, kierunki i sposoby rozwiązywania zadań sanitarnych), w tym także działania na rzecz modernizacji systemów utrzymywania czystości, które w epoce nowożytnej (i w rzeczywistości omawianych ośrodków miejskich) z wolna ewoluowały od cedowania uprzątnia ulic na mieszczan do przejmowania ich realizacji przez władze miejskie. Ponadto podjęta została w tym kontekście również istotna dla prężnie rozwijających się gospodarczo miast pruskich problematyka wpływu tzw. rzemiosł uciążliwych oraz działalności handlowej na ich stan sanitarny, a także kwestie związane z ustawodawstwem antyepidemicznym jako ważnym składnikiem aktywności władz w zakresie zachowania czystości. Jako osobne zagadnienie związane jednak ściśle z omawianymi aspektami potraktowano podjętą w ramach poszukiwań badawczych próbę zrekonstruowania struktury administracyjnej odpowiedzialnej za należyte funkcjonowanie utrzymywania czystości w nowożytnych miastach Prus Królewskich (stałe instytucje miejskie dbające o czystość, tymczasowe deputacje ordynków, funkcjonariusze miejscy różnych szczebli kierowani do realizacji konkretnych zadań sanitarnych).

2) Obowiązki mieszczan w zakresie utrzymywania czystości (uprzątnie posesji i odcinków ulic bezpośrednio przylegających do parcel), wraz z analizą procesu zmniejszania się ich znaczenia i jednoczesnym przejmowaniu większości zadań sanitarnych przez władze miejskie.

3) Obciążenia fiskalne pruskich mieszczan na rzecz utrzymywania czystości, w tym przede wszystkim dokładne omówienie obowiązujących w wielkich miastach Prus Królewskich

XVII–XVIII wieku, nierzadko dość rozbudowanych, systemów podatkowych, z których na coraz większą skalę czerpano środki na uprzątnię ulic.

4) Nadzorowana i realizowana przez władze miejskie organizacja uprzątnię ulic i wywozu nieczystości, w tym także kwestie związane z utrzymywaniem właściwego stanu sanitarnego cieków wodnych oraz obsługą i lokalizacją wysypisk śmieci.

5) Urządzenia sanitarne funkcjonujące w nowożytnych miastach pruskich: budowa, naprawa i utrzymywanie w czystości bruków ulicznych, zasady oczyszczania rynsztoków, kwestie związane z funkcjonowaniem skrzyń śmieciowych i gór gnojowych, a także obsługa skrzyń szlamowych zabezpieczających przed zanieczyszczeniem główne ciek wodne na terenie miast.

6) Kwestie dotyczące zwierząt niepożądanych, które stanowiły w miastach nowożytnych istotny problem natury sanitarnej; tu omówiono reglamentację tradycyjnie prowadzonych przez mieszczan hodowli świń (rzadziej innych zwierząt gospodarskich), organizację wyłapywania bezpańskich zwierząt domowych (przede wszystkim psów) oraz usuwanie zwłok martwych zwierząt (padliny).

7) Kompleks zagadnień związanych z organizowanym przez władze miejskie oczyszczaniem przydomowych kloak, i to zarówno na terenie posesji należących do miejskiego fiskusa, jak i prywatnych, a także kwestie związane z usuwaniem fekalii z posesji niewyposażonych w stacjonarne latryny. W tym zakresie podjęto także próbę oszacowania na podstawie dostępnych materiałów źródłowych wielkości działających w mieście kloak, częstotliwości ich opróżniania, a także realnych kosztów wybierania z nich nieczystości (również w kontekście możliwości finansowych poszczególnych grup mieszkańców miast pruskich).

Osobnym zagadnieniem w ramach prowadzonych badań (a tym samym istotną częścią omawianej rozprawy) była analiza językowa terminologii stosowanej w piśmiennictwie urzędowym wielkich miast Prus Królewskich XVI–XVIII wieku w sprawach sanitarnych dokonana na podstawie źródeł i ówczesnych (wybranych) dzieł leksykograficznych. Poczynione w jej efekcie ustalenia stanowią próbę rekonstrukcji konkretnych desygnatów licznych i nie zawsze jasnych pojęć, zwłaszcza w odniesieniu do różnego rodzaju nieczystości, co umożliwia dokładniejsze przyjrzenie się szczegółowym problemom oczyszczania ówczesnych miast, a także wyrobienie sobie poglądu na sposób postrzegania przez władze miejskie analizowanych zjawisk. Ponadto podjęto próbę określenia rzeczywistego stanu sanitarnego nowożytnych miast pruskich, w czym pomocne okazały się przedkładane władzom miejskich memoriały, a także opinie prezentowane podczas licznych dyskusji na forum ordynków.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Poza zaprezentowaną wyżej problematyką obecnych jest również w kontekście moich zainteresowań naukowych kilka innych nurtów badawczych, realizowanych przeze mnie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora.

Do pierwszego nurtu badawczego zaliczyć należy kwestie związane z przestępczością i wymiarem sprawiedliwości oraz prawem karnym Gdańsk w XVI–XVIII wieku. Stanowią one kontynuację badań rozpoczętych u progu mojej kariery naukowej, których rezultatem była publikacja kilku artykułów poświęconych: gdańskiemu więziennictwu, systemowi penalnemu Gdańsk w epoce nowożytnej oraz procedurom udzielania abszolucji skazańcom z zasądzonymi wyrokami śmierci. Dość bogaty materiał źródłowy, jak również brak dostatecznych badań w dotychczasowej historiografii w tym zakresie sprawił, że omawianym zagadnieniom poświęciłem więcej czasu i uwagi. Efektem tych poszukiwań było kilka kolejnych publikacji poruszających nowe, wcześniej nieznane wątki:

1) Odnalazłem i przeanalizowałem zachowane gdańskie źródła ikonograficzne XVII wieku zawierające przedstawienia egzekucji i miejsc wykonywania kar śmierci; te ostatnie również w kontekście ich umiejscowienia w pejzażu symbolicznym miasta (*Przedstawienia egzekucji i miejsc wymierzania sprawiedliwości w Gdańsku XVII w. Przyczynek do ikonografii prawnej wczesnej epoki nowożytnej*, [w:] *Studia z historii sztuki i kultury Gdańska i Europy Północnej. Prace poświęcone pamięci Doktor Katarzyny Cieślak*, red. J. Friedrich, E. Kizik, Gdańsk 2003, s. 315–340).

2) Przedmiotem osobnych rozważań stało się także zjawisko przestępczości przeciw zaufaniu publicznemu w Gdańsku doby nowożytnej (*Falszerze, oszuści i bankruci. Przestępczość przeciw zaufaniu publicznemu w Gdańsku XVI–XVIII w.*, „Teki Gdańskie”, 5, 2003, s. 17–31), w tym przede wszystkim miejscowych środowisk wszelkiego rodzaju fałszerzy, oszustów i umyślnych bankrutów rozpatrywane w kontekście intensywnych kontaktów gospodarczych dynamicznie rozwijającego się emporium handlowego.

3) Zaprezentowałem nowe, w wielu kwestiach skorygowane ustalenia dotyczące funkcjonowania systemu penitencjarnego w Gdańsku XVI–XVIII wieku, zaprezentowane w ogłoszonym w języku niemieckim osobnym artykule (*Herrschaft und Verbrecher. Der Danziger Strafvollzug in der Frühen Neuzeit*, [w:] *Kulturgeschichte Preußens königlich polnischen Anteils in der Frühen Neuzeit*, hrsg. v. S. Beckmann, K. Garber, Tübingen 2005, s. 129–156), stanowiącym poszerzoną wersję referatu wygłoszonego wcześniej na międzynarodowej konferencji naukowej.

4) Zwieńczeniem wieloletnich badań nad omawianą problematyką była publikacja odrębnej monografii (*Przestępczość kryminalna i wymiar sprawiedliwości w Gdańsku w XVI–XVIII wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Officina Ferberiana, Gdańsk 2005, ss. 449) podsumowującej nie tylko moje dotychczasowe poszukiwania w tym zakresie, lecz także ujmującej kwestie związane z przestępczością kryminalną i wymierzaniem kar w Gdańsku epoki nowożytnej w sposób całościowy i miarę kompletny. Na podstawie zwodów obowiązującego w mieście prawa karnego, innych aktów normatywnych, jak również (i przede wszystkim) zachowanych akt kryminalnych gdańskiego sądu ławniczego oraz zbiorów sentencji kryminalnych zostało dokładnie omówione i szczegółowo przeanalizowane (także pod względem statystycznym) zjawisko przestępczości kryminalnej w mieście. Sporo miejsca poświęciłem też analizie motywów wchodzenia w kolizję z normami prawa karnego, strukturze społecznej i zawodowej przestępców sądzonych w nowożytnym Gdańsku, jak również omówieniu przestępczości kobiecej i deliktów charakterystycznych dla przedstawicieli poszczególnych płci. Istotną kwestią w ramach prowadzonych badań stanowiło także przedstawienie polityki penitencjarnej władz miejskich Gdańska (system kar, procedury zaostżania bądź łagodzenia sankcji karnych, tendencje modernizacyjne w zakresie karania czynów naruszających porządek publiczny). Ponadto przedmiotem rozważań była próba uchwycenia korelacji pomiędzy zachowaniami odbiegającymi od norm prawa karnego a przemianami społecznymi, czynnikami gospodarczymi i politycznymi (tu zwłaszcza przestępczość w okresie wojen i oblężeń miasta).

5) Ostatnim akordem niejako zamykającym prowadzone przeze mnie badania nad zjawiskiem przestępczości i prawa karnego był artykuł recenzyjny dotyczący rozprawy niemieckiej badaczki Martiny Thomsen poświęconej przestępczości i wymiarowi sprawiedliwości w Toruniu w XVIII wieku (*Uwagi o przestępczości i wymiarze sprawiedliwości w osiemnastowiecznym Toruniu*, „Zapiski Historyczne”, 72, 2007, s. 205–220), w którym – poza oceną recenzowanej pracy – podzieliłem się refleksjami i przemyśleniami nad rzeczonymi zagadnieniami również w kontekście prowadzonych przeze mnie badań na przestępczością i systemem kar w nowożytnym Gdańsku.

Drugim nurtem badawczym realizowanym przeze mnie w ramach prowadzonych badań i kwerend archiwalnych była edycja źródeł do dziejów miast Prus Królewskich (Gdańska i Elbląga), w głównej mierze aktów normatywnych XVI–XVIII wieku, po części również średniowiecznych. Rezultatem tego rodzaju działań była publikacja trzech wybranych statutów elbląskich korporacji rzemieślniczych branży spożywczej z XVI–XVII wieku (*Trzy statuty elbląskich cechów rzemiosł spożywczych z XVI–XVII w.*, „Rocznik

Elbląski”, 17, 2001, s. 183–201), będąca pokłosiem przygotowywanego, lecz ostatecznie niezrealizowanego w zakładanym kształcie projektu edycji korpusu statutów cechowych nowożytnego Elbląga. Prócz tego dokonałem edycji nieznanego w dotychczasowej literaturze statutu cechu piekarzy z elbląskiego Starego Miasta z 1421 roku (*Statut cechu piekarzy Starego Miasta w Elblągu z 1421 r.*, „Rocznik Elbląski”, 19, 2004, s. 161–169). Efektem moich zainteresowań w tym zakresie były ponadto wilkierze wiejskie (wsi należących do terytorium Gdańska) oraz jednego miejskiego. Udało się zrealizować edycje dwóch zachowanych zbiorów prawa wiejskiego podgdańskiej wsi Pruszcz: wilkierza z 1595 roku oraz zupełnie nieznanego dotychczas (opracowanego wspólnie z W. Długokęckim) wilkierza z 1485 roku (*Wilkierz wiejski Pruszcza Gdańskiego z 1595 roku*, [w:] *Hortus Imaginum. Studia historyczne dedykowane pamięci profesora Stanisława Mielczarskiego*, red. A. Paner, A. Kłoczyński, K. M. Kowalski, Gdańsk 2005, s. 104–109; *Wilkierz gdańskiej wsi Pruszcz z 1485 roku*, „Zapiski Historyczne”, 72, 2007, s. 177–184). Efektem prac edytorskich stał się również ogłoszony w postaci osobnej publikacji wilkierz miejski Starogardu Gdańskiego z 1619 roku (*Wilkierz Starogardu Gdańskiego z 1619 r.*, wyd. i tłum. z jęz. niem. D. Kaczor, Starogard Gdański 2009, ss. 60), dodatkowo w ramach popularyzacji wiedzy historycznej przełożony przeze mnie na język polski i zaopatrzony w popularno-naukowy komentarz. Edycji doczekało się także kilka wybranych, niepublikowanych dotąd gdańskich inwentarzy mieszczańskich z XVII i XVIII wieku zawierających informacje na temat fajansów z Delft, które włączono w postaci aneksu źródłowego do napisanego przeze mnie eseju poświęconego tej tematyce (*Delfty w gdańskich inwentarzach mieszczańskich XVII–XVIII w.*, [w:] *Fajanse z Delft w dawnym Gdańsku*, red. E. Kilarzka, Gdańsk 2003, s. 178–189). Warto jeszcze dodać, że realizowane przeze mnie prace edytorskie są nadal kontynuowane, czego efektem jest przygotowywana obecnie (w znacznym stopniu zaawansowana) i realizowana w ramach grantu Narodowego Centrum Nauki (projekt rozpisany na lata 2013–2017) edycja wszystkich gdańskich ksiąg przyjęć do prawa miejskiego od XVI do początków XIX wieku, którego jestem współpracownikiem. Pierwszy wolumin tego wielotomowego wydawnictwa, które zostanie skierowane do druku w ciągu najbliższych kilku tygodni zawiera dwie księgi obywatelskie Gdańska z lat 1536–1638 (*Księga obywatelska z lat 1536–1592; Księga obywatelska z lat 1575–1638*, [w:] *Libri civium Gedanense. Księgi obywatelskie miasta Gdańska od XVI do początków XIX wieku*, t. I, wyd. E. Łączyńska, A. Groth, D. Kaczor).

Kolejnym istotnym nurtem prowadzonych przeze mnie badań są dociekania wykraczające poza problematykę ściśle historyczną, dotyczące kwestii związanych z rzemiosłem artystycznym, historią sztuki oraz dziejami muzyki w Gdańsku i Prusach

Królewskich XVI–XVIII wieku. Podjęcie tego rodzaju tematyki wynika z jednej strony z własnych ogólnych zainteresowań artystycznych i muzycznych, z drugiej zaś jest odpowiedzią na potrzebę interdyscyplinarnej współpracy pomiędzy środowiskami gdańskich i toruńskich historyków sztuki i muzyki a historykami. Poza wzmiankowaną już publikacją na temat niderlandzkich wyrobów fajansowych obecnych w gdańskich inwentarzach mieszczańskich XVII–XVIII wieku efektem owego współdziałania były następujące badania, które zaowocowały szeregiem ważnych poznawczo publikacji:

1. Na potrzeby zrealizowanej w 2005 roku przez Muzeum Historyczne Miasta Gdańska wystawy poświęconej gdańskim zegarom przyjąłem na siebie obowiązki jednego z trzech redaktorów monumentalnego katalogu towarzyszącemu temu wydarzeniu, odpowiedzialnego za jego część historyczną przedsięwzięcia (*Zegary gdańskie*, red. Z. Prószyńska, E. Barylewska-Szymańska, D. Kaczor, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Gdańsk 2005, ss. 495). W ramach tego projektu przeprowadziłem również gruntowne badania nad nieznanymi w dotychczasowej literaturze kwestiami związanymi z korporacją gdańskich zegarmistrzów w XVI–XVIII wieku (*Gdańskie rzemiosło zegarmistrzowskie od XVI do XVIII w.*, [w:] *Zegary gdańskie*, red. Z. Prószyńska, E. Barylewska-Szymańska, D. Kaczor, Gdańsk 2005, s. 59–67; opublikowany w tym samym tomie również w niemieckiej wersji językowej), dzięki którym udało się poczynić podstawowe ustalenia dotyczące liczebności środowiska rzemieślników tej specjalności, warunków ich działalności zawodowej oraz związanych z tym problemów (partacze, spory prawne z innymi cechami, relacje z władzami miejskimi), a także naświetlić sprawy odnoszące się do sprawowania przez nich funkcji nadzorców miejskich zegarów (zwłaszcza chronometru na wieży ratusza Głównego Miasta). Ponadto byłem autorem jednej noty katalogowej poświęconej jednemu z eksponatów wystawy, a mianowicie dyplomowi przyjęcia w 1664 roku Jan Heweliusza w poczet członków Royal Society w Londynie (*Dyplom przyjęcia gdańskiego astronoma Johanna Heveliusa w poczet członków Królewskiego Towarzystwa Naukowego w Londynie w dniu 30 kwietnia 1664 r.*, [w:] *Zegary gdańskie*, red. Z. Prószyńska, E. Barylewska-Szymańska, D. Kaczor, Gdańsk 2005, s. 464, poz. VII.4).

2. W tym samym roku zostałem zaangażowany do realizacji kolejnego projektu związanego z nowożytną sztuką gdańską, tym razem z okazji wystawy organizowanej przez Muzeum Narodowe w Gdańsku poświęconej gdańskiej sztuce portretowej XVIII wieku. Powierzono mi wówczas obowiązki współredaktora obszernego katalogu wydanego na tę okoliczność (*Portret ponad wszystko. Jacob Wessel i jego wiek. Sztuka Gdańska XVIII w.*, red. A. Mosingiewicz, D. Kaczor, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Gdańsk 2005, ss. 346). Oprócz

prac redakcyjnych (głównie w aspekcie kwestii historycznych oraz sytuujących się na pograniczu historii i historii sztuki) podjąłem się napisania dwóch haseł katalogowych: 1) komentarza do prezentowanego na wystawie rękopiśmiennego planu Gdańska z 1797 roku (*Plan Gdańska z 1797 r.*, [w:] *Portret ponad wszystko. Jacob Wessel i jego wiek. Sztuka Gdańska XVIII w.*, red. A. Mosingiewicz, D. Kaczor, Gdańsk 2005, s. 236–237, poz. V.2) oraz 2) szczegółowemu omówieniu i analizie historycznej istotnego dla badań nad gdańskim środowiskiem artystycznym XVII i XVIII wieku jedynej zachowanej księgi miejscowego cechu malarzy (*Wielka księga mistrzów cechu malarzy gdańskich (Falckenberck)*, [w:] *Portret ponad wszystko. Jacob Wessel i jego wiek. Sztuka Gdańska XVIII w.*, red. A. Mosingiewicz, D. Kaczor, Gdańsk 2005, s. 240–242, poz. VI.1).

3. W 2006 roku, ponownie na potrzeby wystawy zrealizowanej przez Muzeum Narodowe w Gdańsku, przeprowadziłem podstawowe badania dotyczące rzemiosła artystycznego w Prusach Królewskich XVI–XVIII wieku, czego efektem był pomieszczony w katalogu do tej wystawy artykuł przedstawiający podstawy prawne i zakres merytoryczny przeprowadzania egzaminów zawodowych (sztuk mistrzowskich) w gdańskich, elbląskich i toruńskich korporacjach rzemieślników zajmujących się wytwórczością artystyczną (*Przepisy dotyczące majstersztyków w cechach rzemiosł artystycznych wielkich miast Prus Królewskich XVI–XVIII wieku*, [w:] *Klejnot w koronie Rzeczypospolitej. Sztuka zdobnicza Prusach Królewskich*, red. Cz. Betlejewska, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Gdańsk 2006, s. 32–43).

4. W kolejnych latach kontynuowałem owocną dotychczas współpracę z historykami sztuki podejmując badania nad odnalezionym przeze mnie i jedynie sygnałnie odnotowanym w literaturze drukiem przechowywanym w zbiorach Biblioteki Gdańskie Polskiej Akademii Nauk dotyczącym projektu emblematycznych chorągwi przeznaczonych dla oddziałów gdańskich straży obywatelskich z okazji wjazdu do Gdańska Ludwiki Marii Gonzagi w 1646 roku. Wyniki owych poszukiwań, w ramach których przypadło mi w udziale zbadanie podstaw prawnych funkcjonowania gdańskiej milicji mieszczańskiej oraz jej roli w uroczystościach związanych z intradą, zostały najpierw zaprezentowane na sesji naukowej zorganizowanej przez toruński oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki w 2008 roku, a następnie, w poszerzonej wersji, ogłoszony w tomie pokonferencyjnym (*Emblematyka w służbie władzy. Adama Jacoba Martiniego corpus emblematicum, czyli projekt chorągwi gdańskich straży obywatelskich z okazji intrady Ludwiki Marii Gonzagi do Gdańska w 1646 roku*, [w:] *Sztuka w kręgu władzy. Materiały LVII Ogólnopolskiej Sesji Naukowej Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Toruń, 13–15 listopada 2008*, red. E. Pilecka, K. Kluczwajd, Warszawa 2009, s. 161–178).

5. Wśród ważnych osiągnięć w moim dorobku naukowym należy także wymienić współpracę z gdańską badaczką muzyki dawnej Danutą Popinigis, której rezultatem było ogłoszenie drukiem zbioru notacji muzycznych protestanckich chorałów przeznaczonych do odgrywania na carillonie, opracowanych przez Johanna Ephraima Eggerta, carillonistę czynnego w drugiej połowie XVIII wieku przy staromiejskim kościele św. Katarzyny w Gdańsku (Johann Ephraim Eggert, *Choral-Lieder zum Glockenspiel der Altstädtischen Ober-Pfarr-Kirche zu St. Catharinen*, Danzig 1784, wstęp, ed. i komentarz D. Popinigis, D. Kaczor, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Gdańsk 2006, ss. 226). W ramach tego projektu podjąłem się współredakcji tomu zawierającego faksymile zapisu nutowego i tekstów pieśni oraz edycję oryginalnego wstępu do zbioru, koncentrując się na kwestiach edytorskich i historycznych. Prócz tego przeprowadziłem gruntowne badania nad kwestiami dotyczącymi się środowiska staromiejskich carillonistów (wymiar prawny pełnionych przez nich funkcji, warunki życia, uposażenie) oraz funkcjonowania samego instrumentu (źródła finansowania, koszty działania). Wyniki tych poszukiwań zostały zaprezentowane w zamieszczonym we wstępie do w/w edycji artykule (*Carillon i carillonści kościoła św. Katarzyny w Gdańsku w latach 1738–1803*, [w:] Johann Ephraim Eggert, *Choral-Lieder zum Glockenspiel der Altstädtischen Ober-Pfarr-Kirche zu St. Catharinen*, Danzig 1784, wstęp, ed. i komentarz D. Popinigis, D. Kaczor, Gdańsk 2006, s. 19–24), opublikowanym tamże również w angielskiej i niemieckiej wersji językowej.

W kręgu moich zainteresowań badawczych znalazły się ponadto jeszcze inne, częstokroć drobne wątki związane z dziejami miast i mieszczaństwa Prus Królewskich epoki nowożytnej. Zrealizowane w ich ramach poszukiwania zaowocowały kilkoma publikacjami, głównie o charakterze przyczynkarskim:

1. Badania nad kronikarstwem gdańskim oraz dotyczącym tego miasta. W ramach tego wątku przebadłem poświęcone Gdańskowi zapiski kronikarskie z przełomu XVI i XVII wieku wywodzącego się z gdańskich środowisk kupieckich dominikanina Martina Grunewega, zrealizowane z okazji współpracy z Niemieckim Instytutem Historycznym w Warszawie, który podjął się edycji tej kroniki (zostałem tu wyznaczony do sporządzenia komentarzy odnoszących się do gdańskiej części zapisków). Wyniki poszukiwań zostały opublikowane w artykule omawiającym szczegółowo zredagowany przez kronikarza fantazyjny opis Gdańska i jego topografii napisany w duchu rozważań teologicznych i moralizatorskich (*Orbis Gedanense. Wizja Gdańska w kronice dominikanina Martina Grunewega (XVI w.)*, [w:] *Dominikanie. Gdańsk – Polska – Europa*, red. D. A. Dekanski, A. Gołembnik, M. Grubka, Gdańsk–Pelplin 2003, s. 549–569). Prócz tego przedmiotem moich zainteresowań

badawczych stała się nieznana dotychczas w literaturze anonimowa i licząca cztery tomy rękopiśmienna gdańska kronika spisana w latach 1639–1704. Jej omówienie oraz analizę układu i tematyki, źródeł pochodzenia informacji, także w kontekście gdańskiego piśmiennictwa kronikarskiego i jako przyczynek do mentalności mieszczaństwa Prus Królewskich ogłosiłem w osobnym artykule (*'Dantziger Historien'* – anonimowa gdańska kronika z lat 1639–1704, „Rocznik Gdański”, 69/70, 2009/2010, s. 145–160).

2. W ramach współpracy z archeologami z Muzeum Archeologicznego w Gdańsku prowadzącymi badania terenowe w miejscu dawnego konwentu dominikanów w Gdańsku podjąłem się (wraz z B. Możejko i B. Śliwińskim) przeprowadzenia poszukiwań archiwalnych dotyczących dziejów klasztoru od średniowiecza po początek XIX wieku. Ich wyniki zostały opublikowane w postaci obszernego artykułu (*Zarys dziejów klasztoru dominikańskiego w Gdańsku od średniowiecza do czasów nowożytnych (1226/1227–1835)* [w:] *Archeologia gdańska*, t. I, Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Gdańsk 2006, s. 137–214), w ramach którego przypadło mi w udziale zredagowanie części dotyczącej funkcjonowania konwentu dominikanów od reformacji po kasatę klasztoru w 1835 roku.

3. Na potrzeby zorganizowanej przez Muzeum Historyczne Miasta Gdańska i Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego konferencji naukowej z okazji dwusetnej rocznicy powstania Wolnego Miasta Gdańska pod egidą Napoleona, przeprowadziłem także badania na niewykorzystywanym dotąd materiale źródłowym dotyczącym polityki fiskalnej władz miejskich działających pod presją francuskiej komendantury. Efektem tych poszukiwań był referat, a następnie artykuł (*Podstawy prawne polityki fiskalnej Wolnego Miasta Gdańska w latach 1807–1813*, [w:] *Napoleon i Gdańsk. Pierwsze Wolne Miasto Gdańsk 1807–1813/14*, red. T. Stegner, Gdańsk 2008, s. 67–83) prezentujący zakres i charakter kontrybucji oraz innych ciężarów fiskalnych nakładanych na ludność miasta wraz z analizą konsekwencji gospodarczych z tego tytułu dla miejscowych środowisk kupieckich.

4. Kolejnym zagadnieniem będącym wynikiem moich zainteresowań naukowych było podjęcie kwestii związanych z konsumpcją żywności w środowiskach mieszczańskich Prus Królewskich XVI–XVIII wieku. W ramach prowadzonych na tym polu poszukiwań ogłosiłem drukiem jeden tekst będący przyczynkiem do tej słabo rozpoznanej dotychczas problematyki, dotyczący aprowizacji toruńskiego poselstwa wysłanego z misją dyplomatyczną do Warszawy w 1570 roku (*Wyżywienie poselstwa toruńskiego podczas pobytu w Warszawie na początku 1570 roku w świetle rachunków Jacoba Koyego*, [w:] *Historia naturalna jedzenia. Między antykiem a XIX wiekiem*, red. B. Możejko, Gdańsk 2012, s. 189–202). Artykuł został oparty na nieznanym w literaturze zbiorze rachunków sporządzonych przez Jacoba Koyego,

sekretarza Rady miasta Torunia, stanowiących rozliczenie kosztów owej delegacji. Znalazły się w nim ustalenia w zakresie poziomu wyżywienia członków delegacji (rajców i ich służących), asortymentu produktów spożywczych oraz globalnych wydatków na żywność. Podjąłem również na tym przykładzie próbę określenia preferencji żywnościowych jej członków, a także zrekonstruowania dziennej normy wyżywienia mieszczan w drugiej połowie XVI wieku.

Nie bez znaczenia dla mojej działalności jako historyka jest również popularyzacja wiedzy historycznej. Oprócz wspomnianej już edycji wilkierza Starogardu Gdańskiego z 1619 roku, zawierającej tłumaczenie tekstu tego zwodu prawnego na język polski oraz objaśnienia występujących w nim pojęć, opublikowałem również w przystępnej formie wyniki moich badań nad przestępczością i wymiarem sprawiedliwości w Gdańsku XVI–XVIII wieku w popularno-naukowym czasopiśmie lokalnym „Pomerania”. Ponadto zaangażowałem się aktywnie w prace redakcyjne dzieła promującego wiedzę historyczną na temat Gdańska, a mianowicie monumentalnej „Encyklopedii Gdańska”, na potrzeby której zredagowałem łącznie 88 haseł poświęconych głównie postaciom historycznym, miejscom w topografii miasta oraz wydarzeniom politycznym, społecznym i gospodarczym w czasach nowożytnych. Warto też nadmienić, że obecnie w przygotowaniu do druku znajduje się również mający charakter popularno-naukowy słownik biograficzny burmistrzów i prezydentów Gdańska od XIII do XXI wieku, do którego napisałem 40 biogramów burmistrzów czynnych w XVI–XVIII wieku.

